

INGERIMAA ASUSTUSNIMEDEST VADJALASTE SUU LÄBI 1: LÄÄNEMERESOOE PÄRITOLU LAENTOPONÜÜMID

ENN ERNITS

Annotatsioon. Artiklis käsitletakse Ingerimaa asustusnimesid. Need on vadja keelde jõudnud enamasti isuritelt ja soomlastelt kas muutumatult või vadja-päraseks mugandatuna. Peale nende on osa kohanimesid ebaselge lähtekujuga. Kirjutise esimeses osas käsitletakse läänemeresoomepäraseid läänemeresoome päritolu kohanimesid, teises osas aga venepäraseid läänemeresoome ja vene toponüüme. Autori eesmärkideks on a) aidata kaasa võimalikult tervikliku pildi loomisele vadjalaste kohanimevaramust, b) anda ülevaade vadjalaste teadmistest lähema ja kaugema ümbruskonna kohta ning c) tuua esile mugandumisel tekkinud häälikulisi ja morfoloogilisi iseärasusi.

Võtmesõnad: kohanimed, asulad, mugandumine, vadja keel, isuri keel, soome keel (ingerisooe murded), vene keel, Ingerimaa

1. Sissejuhatuseks

Kirjutises võetakse vaatluse alla asustusnimed, mis hõlmavad Ingerimaad. Tegu on vadja eksotoponüümidega, milles peaaegu kõik on komonüümid ehk külanimed. Vadjalaste kunagist asuala on piiritleda keerukas ja seda saab teha mitmeti. Liiasi pole autor ise oma varasemates kirjutistes eristanud sise- ja väliskohanimesid. Seetõttu on mitu võimalikku eksotoponüümi juba varem käsitletud, nende hulgas *Kaarosta* 'Lomonossov', *Kõhtčizõõ* 'Koskisenküla', *Rambova* 'Lomonossov' jt (vt Ernits 2020). Mitmeid siin käsitletavaid toponüüme mainitakse Paul Ariste (1967) kohanimekirjutises. Seekord pole tähelepanu osutatud kohanimede etümoloogiale, vaid neis peituvatele hääliku- ja morfoloogiamuutustele. Anonüümse retsensendi soovitusel on märksõnadele võimaluse korral võrdluseks lisatud kujult sarnaseid Eesti toponüüme, ilma neid lähemalt kommenteerimata. Kirjutise

esimeses osas käsitletakse läänemeresoomepäraseid läänemeresoome päritolu kohanimesid, teises osas aga venepäraseid läänemeresoome ja vene toponüüme. Peale selle on tähtsaks peetud panustamist võimalikult tervikliku pildi loomisele vadja kohanimevaramust, samuti on eesmärk saada ülevaade vadjalaste teadmiste kohta lähimast ja kaugemast ümbruskonnast.

Uuritavad vadja kohanimed on kahe alapeatüki raames paigutatud tähestikjärjestusse. Neist esimene alapeatükk käsitleb toponüüme, mille puhul on teada, et küla elanikkond oli Peterburi akadeemiku Peter Köppeni järgi isuri- või soomekeelne (Köp). Teine väiksem alapeatükk sisaldab samuti läänemeresoomepäraseid kohanimesid, kuid need tähistavad ammu venestunud külasid, mispuhul pole teada lähtenime täpsem kuju.

Mitme variandiga vadjakeelse toponüümi korral on märksõnaks võimaluse korral valitud kõige vadjapärasem vorm. Teadagi on osa vadja nimesid säilitanud lähtekeelse kuju, nt *Ojakülä*, mis ongi võetud märksõnaks, mitte aga **Õjačülä*. Märksõna järel esitatakse kohanime venekeelsed vasted, kusjuures eristatakse vanu XIX sajandi keskpaiga omi peamiselt Peter Köppeni järgi ja tänapäevast nimekuju mitmesuguste allikate põhjal. Pärast nimesid on võimaluste piires esile toodud veel järgmisi andmeid: a) maining, kui asula on hävinud, b) asukoht kirikukihelkonnas (IPS; Köp) ning c) asula kunagine etniline kooslus (Köp). Seejärel esitatakse erinevatest allikatest toponüümide vadjakeelsed vasted. Traditsiooniliselt on Kukkuzi murret käsitletud vadja keele osana, kuigi hiljutistel andmetel on see arvatud põhjaläänemeresoome algkeele järglaseks, mida on kõigepealt mõjutanud vadja, pärastpoole isuri keel (Kallio 2024: 305–308).

Vadja kohanimede põhiliseks allikaks on olnud Eesti Keele Instituudi vadja kohanimetähtsõnade (EKI VK). Sealtpärinevad kõik tekstis viitamata teisendid. Nimelisa on otsitud muudestki sõnaraamatutest ja tekstikogudest (vt kirjandus). Vadja toponüümiteisenditele on lisatud külanime lühend, mis osutab keelejuhi elukohaks olevale asulale. Sulgudes esitatud lühend näitab, et kohanimi pole algsel kujul talletatud nominatiivis, st põhikäändes, vaid kuju on sõnasedeli vormistaja ise tuletanud ning see ei tarvitse astmevahelduse ja lõpuhääliku kajastamisel olla alati täpne. Variandid on märksõna raames paigutatud tähestiku järgi, kusjuures kirjalpilti on ühtlustatud ja lähendatud kirjakeelele, tehes seejuures järgmised muudatused: $c \rightarrow ts$, $tš \rightarrow č$ ning asendatud poolpikad vokaalid pikkadega.

Kattila ja Kabrio murde nõrgas astmes geminaadid jäävad tähistamata. Siinkirjutaja täiendused on paigutatud nurksulgudesse. Ainese analüüsil toetutakse kohanimede täiendosale, seepärast jääb muutus is sm *külä* > vdj *čülä* tähelepanuta.

2. Läänemeresoome päritolu vadja laenkohanimed

Peatükis analüüsitakse isuri ja soome keelest laenatud asustusnimesid. Sel puhul eristatakse ühelt poolt külasid, milles on kunagi elanud isurid või soomlased (savakod või äürämöised), teisalt aga selliseid külanimesid, mis on ammu venestunud ja mille lähtenime täpsem kuju on tundmata. Mõnelgi juhul pole välistatud, et tegu võib olla genuiinse vadja toponüümiga.

2.1. Teadaoleva lähtenimega vadja kohanimed

Selles alapeatükis esitatakse 54 paiga vadjakeelset kohanime, mis on laenatud kas isuri või soome keelest. Tegu on rõhuvas enamuses komonüümidega. Erandiks on Kingisepa linna nimi, mis lähtub vene keele vahendusel eesti keelest.

Aavikko (vn *Кейкино*, Narvusi khk; isurid ja savakod). Vdj J *Aavikko* ~ (J) *Aavikko* (Hns-Ksk₂: 28) ~ J *Aavikko* (Tsv₂: 13) ~ Lu *Haavikko*, (Ku) *Haavikko* (Ket-Pst: 178) ~ Ku (Ra) *Haavikko* (Ar₅: 8; VKK: 52), vrd *Haawikko* (Köp: 133), sm *Haavikko* (IPS). Esineb kaks nimevarianti: sõnaalgulise *h*-ga või *h*-ta. Sõnaalgulise *h* ärajätmine on tüüpiline vadjapärasus. Kukkuzis on sõnaalguline *h* alati, kuid Vaipooles sageli säilinud. Eestis on loodusnimeline *Aaviku* üsna tavaline komonüüm (EKNR: 24).

Daattsoi (vn *Семейское*, Kabrio khk; isurid). Vdj Ku *Daattsoi* ~ *Daattsoi külä* (VKK: 28), vrd *Tatza* (Köp: 136), sm *Taatsoi* (VFP: 210), is *Taatsoi* (Laanest 1966: 5). Sõnaalguse *d* on ilmselt ületaotluslik, vrd *dovarišša* 'seltsimees; sõber' (< *товарищ*) ja *dubli* 'tubli; priske' (VKS: 185, 186).

Hakaja (vn *Гакково*, Narvusi khk; savakod). Vdj J Li P *Hakaja* ~ J *Hakaja* (Hns-Ksk₂: 18), vrd *Hakaja* (Köp: 133), sm *Hakaja* (VFP: 57).

Hamala (vn *Гамолово*, Narvusi khk; isurid). Vdj J Li Lu *Hamala* ~ Ku *Hamala* (VKK: 55), vrd *Hamala* (Köp: 133), is sm *Hamala* (RKN). Vrd ka ee *Ama* (1240 *Hama*), *Hammaste*, 1744 *Hamma Märt* ja sm *Hamainen* (isikunimi) (EKNR: 40, 82).

Harkkola (vn *Старое Гарколово*, Soikkola khk; isurid ja äürämöised). Vdj M *Harkkala-čülä* ~ L *Harkkola* ~ (L) *Harkkola* (Ar₃: 43; Ar₄: 125) ~ Ku *Harkkula* (VKK: 58), vrd *Harkola* (Köp: 133), *Harkola* (Laanest 1966: 5), sm *Harkkola* (VFP: 223). Teise silbi *a* võis olla tekkinud vene häälde mõjul. Vaheldus *o* ~ *u* esineb ka kohanimes *Soikkola* ~ *Soikkula*. Tüve poolest vrd ka ee *Harku* (EKNR: 86).

Jarvõõperä (vn *Заозерье*, Soikkola khk; äürämöised). Vdj Ku *Järveperä* (VKK: 109), M *Jarvõõperä* ~ Lu *Järviiperää*, vrd *Järwenperä* (Köp: 133), sm *Järvenperä* (VFP: 287). Vadja esimeste nimevariantide esiosad on ainsuse genitiiviks, viimasel juhul on tegu ilmselt mitmuse omastavaga, vrd *Mettsičülä* (vt tagapool). Vrd ka ee *Järvepera* (EKNR: 140).

Kallaveeri (vn *Фитина*, tänapäeval *Фитинка*, Narvusi khk; isurid). Vdj Lu *Kallaveeri* ~ P *Kallavieri* ~ (J) *Kalliveere* (Tsv₁: 62) ~ Lu *Kalliveeri* ~ J *Kallivere* (Hns-Ksk₂: 21), vrd *Kalliwier* (Köp: 133), sm *Kallivieri* (VFP: 87). Vadja teise silbi *a* puhul pole selge, kas see on algne või mitte. Nimekujus *Kalliveeri* on soome diftong vajapäraselt asendatud pika vokaaliga *ee*. Pontizõõ nimekujus, nagu ka kogu murrakus, on pikk täishäälik reeglipäraselt muutunud diftongiks (vt Ariste 1948: 6). Nimekujus *Kallivere* on tekkinud järgsilbi vokaali lühenemisel, vähem tõenäoliselt eesti toponüümi mõjul. Seletamata jääb teise silbi *a* ja *i* leidumuse põhjus. See on mõistatuseks ka Eesti kohanimedes *Kallavere*, *Kallivere* jt (vt EKNR: 162–163).

Kernu (vn *Керново*, Kabrio khk; isurid). Vdj Ku *Kernu* (VKK: 149), vrd *Alt-Kirnu* ja *Neu-Kirnu* (saksa *alt* 'vana', *neu* 'uus', Köp: 128), is *Peenja Suur-Kernu*, sm *Kirnu* (IPS). Muutus *ir* > *er* on tüüpiline isuripärasus, vrd vdj *čirnu* ~ *kirnu* 'kirn' (Laanest 1966: 74–76; VKS: 434). Vrd ka ee *Kernu* ja *Kirna* (EKNR: 196, 210).

Kiiskala (vn *Кискалово*, tänapäeval *Тусколово*, Narvusi khk; sava-kod). Vdj J Li Lu *Kiiskala* ~ J Li Lu *Kiiskala čülä* ~ J *Kiiskala* (Hns-Ksk₂: 18), vrd *Kiiskala* (Köp: 133), sm *Kiiskala* (VFP: 244). Vadjakeelne külanimi on talletatud ka kujul *Kiiskõva* ja *Tiskala*; neist lähemalt venepäraste toponüümide käsitlemisel. Tüve poolest vrd ka ee *Kiisa* ja *Kiisaküla* (EKNR: 201–202).

Kingisseppä (vn varemalt *Ямбург*, tänapäeval *Кингисепп*). Vdj (J) (M) (Ra) *Kingisseppä* (Ar₆: 14, 98; Hns-Ksk₂: 23) ~ (M) *Kingiseppi* (Ar₄: 138; Ar₅: 74) ~ *Kinkiseppä* (Ariste 1967: 83). Huvi pakub liitnime

tüvevokaal, mida teisel juhul kas ei tajuta apellatiivi *seppä* : *sepää* vastena või peetakse toponüümi Kingi mõju mitmuslikuks.

Kirjamo (vn *Кирьямо*, Narvusi khk; savakod). Vdj J *Kirjamo* (Hns-Ksk₂: 18) ~ Ku *Kirjoma* (VKK: 159), vrd *Kirjomo* (Köp: 133). Nimekujus *Kirjoma* ilmneb vokaalide metatees.

Konnu (vn *Конну* ~ *Конная*, tänapäeval *Конново*, Narvusi khk; savakod). Vdj Li Lu *Konnu* ~ *Konnuu čülä* ~ J *Konnu* (Hns-Ksk₂: 18; Ar₂: 43; Ar₇: 37) ~ (Ku) *Konnuu* (VKK: 176), vrd *Konnu* (Köp: 133), is *Kondu* (IMS: 191), sm *Konnu* (VFP: 105). Vrd ka ee *Konju* ja *Konnuküla*, samuti *Kõnnu* (EKNR: 232, 272).

Korovaisi (vn *Коровай*, tänapäeval *Караваево*, Kattila khk; savakod ja vadjalased). Vdj ~ J (Kõ) *Korovaisi* (Ar₃: 145; Hns-Ksk₃: 83) ~ Lu *Korovaisi* ~ Ku *Korovaisii* (VKK: 181) ~ M *Korovaiščülä* ~ (M) *Korvaizi* (Ar₆: 28), vrd *Korowaisi* (Köp: 134), sm *Korovaisi* (VFP: 91). Nimekujus *Korvaizi* võib vokaali väljalangemine olla juhuslik, tingitud ehk kiirkõnest (Kõ), samuti *Korvaiz-põlto* 'põld Korovaisi lähedal'. Samuti vokaalidevaheline *s* on muutunud *z*-ks. Tüve poolest vrd ka ee *Koruste* (EKNR: 239).

Kotko (vn *Опел*, Narvusi khk; isurid). Vdj J Li Lu P *Kotko* ~ J *Kotko* (Tsv₂: 117) ~ J *Kotko čülä* ~ J Lu *Kotko čülä* (Ar₁: 51; Ar₅: 44) ~ Ku *Kotkoo* (VKK: 184), vrd *Kotka* (Köp: 134), is *Kotko* (RKN), sm *Kotko* (VFP: 173). Vrd ka ee *Kotka* (EKNR: 242).

Kulla (vn *Мертвицы*, hiljem *Мертвица*, hävinud, Narvusi khk; savakod ja venelased). Vdj J *Kulla* (Hns-Ksk₂: 22) ~ (Ku) *Kulla* (VKK: 195) ~ Lu *Kullaa čülä* ~ Li Lu Ra *Kullačülä*, vrd *Kulla* (Köp: 134), *Kullankylä* (IPS). Vrd ka ee *Kulla jt* (EKNR: 252).

Kurkola (vn *Курголово*, Narvusi khk; savakod ja isurid). Vdj J *Kurkola* ~ (Lu) *Kurkola* (Ar₆: 50) ~ J (Li) *Kurkula* (Ar₆: 82; Hns-Ksk₂: 18), vrd *Kurkula* (Köp: 134; VFP: 308), is *Kurkoila* (IMS: 222), is *Kurgola* (MKN: 195), sm *Kurkola (ibid.)*. Seega eri keeltes ja murretes leidub erinevaid variante. Seepärast on kasutatud nii *o*- kui ka *u*-list varianti. J *Kurkola* on keelejuht vaid korra kasutanud küsitleja eeskujul. Vaheldust *o* ~ *u* esineb ka vadja apellatiivides (vt Kettunen 1915: 132). Vrd ka ee *Kurgla* (EKNR: 261).

Külmoja (vn *Холодные Ручьи*, varemalt ka *Новая Дача*, Kabrio khk; isurid). Vdj Ku *Külmoja* (VKK: 207), vrd *Kylmäoja* (Köp: 134), sm *Kylmäoja* (VFP: 308). Vadja nimekuju esiosa on lõpukaoline.

Laukaasuu (vn *Остров*, tänapäeval *Усть-Луга*, Narvusi khk; isurid ja savakod). Vdj J Ku (Lu) (Ra) *Laukaasuu* (Ar₅: 27, 172; Ar₆: 48; Hns-Ksk₃: 81; VKK: 231) ~ (J) *Laukasu* (Ar₁: 31) ~ J *Laukasuu* (Hns-Ksk₂: 18), vrd (Köp: 134), sm *Laukaansuu* (IPS). Vadj ja nimekuju erineb teistest vadjapärase genitiivi poolest. Vaipooles on järgsilbi vokaalid sageli muutunud lühikeseks.

Mannakka (vn *Манновка*, Narvusi khk; isurid). Vdj P *Mannakka* ~ Ku *Mannakka* (VKK: 273) ~ Lu *Mannõkka* ~ Lu *Mannõkaa* *čülä*, vrd *Mannowka* (Köp: 134), sm *Mannakka* (VFP: 141). Järgsilbi reduktsioon nimekujus *Mannõkka* on omane Vaipoolele, eriti Luutsa-Liivčülä murakule (Markus, Rožanski 2011: 41). Vrd ka ee *Mannare* (EKNR: 362).

Matauti (vn *Матовка*, Kattila khk; savakod ja vadjalased). Vdj Lu *Mad' jaud' jo* ~ Lu *Mad' jauti* ~ (M) *Mataatti* (Ar₅: 72) ~ (Kõ) M *Matauti* ~ M *Matautii* *čülä* ~ Kõ *Matautii* *čülä* (Ar₅: 70, 145) ~ (M) *Matautti* (Ar₅: 71) ~ (Kõ) *Matauttii* *čülä* (VKS: 1360); (Lu) *Matiautoi* (Ar₅: 167) ~ M *Matjatjončülä* ~ M *Mattaatii* *čülä* (Ar₆: 28) ~ Kõ (Lu Po) *Mattauti* ~ Lu *Mattautii* *čülä*, vrd *Matautio* (Köp: 134), sm *Matautio* (VFP: 142). Vadjalased kasutasid külanime väga mitmel kujul, mis olid tingitud ilmselt selle tähenduse mittemõistmisest ja häälikuliselt eripärasest soomekeelsest järelosast *-autio* 'tühi, mahajäetud'. Küla paiknes põlise vadjja küla Mati vahetus läheduses. Enamikul juhtudel on vadjja nimekujudes säilinud soome keelest laenatud häälikujärgend *tau*, nt *Matauti*. Vaid ühes nimeteisendis on alles soome lähtetoponüümi *Mati*-algusosa kunagine *i* (*Matiautoi*), kuid mujal on see asendunud *j*-iga, mistõttu *t* võis peenenduda ja nõrgeneda (*Mad' jaud' jo*, *Mad' jauti*, *Matjatjončülä*). Ainult ühel juhul on algse liitnime *Matiautoi* järelosa lõpuvokaal säilinud, kuid ühendis on toimunud metatees (*-oi* < *-io*). Vrd ka ee *Matjama* algusosa (EKNR: 365).

Mettsäčülä (vn *Залесье*, Soikkola khk; isurid). Vdj Lu *Mettsičülä* ~ Ku *Metskülä* (VKK: 282) ~ Lu *Mettsäčülä*, vrd *Metzäkylä* (Köp: 134), is *Metsäkülä* (IMS: 307), sm *Metsäkylä* (VFP: 286). Näikse, et *Mettsičülä* täiendosa on mitmuse genitiivis, vrd *Järviiperä* (vt eespool). *Metskülä* puhul ilmneb apokoop. Vrd ka ee *Metsaküla* (EKNR: 372–373).

Mäkkülä (vn *Мишино*, Soikkola khk; isurid ja äürämõised). Vdj Lu *Mäkkülä* ~ (Li) *Mäkkülä* (Ar₅: 87), vrd *Mäkkylä* (Köp: 134), is *Mäkkülä* (IMS: 327), sm *Mäkkylä* (VFP: 147). Seega on juba hiljemalt 19. sajandi keskpaigast teada assimileerunud isuri nimekuju (< **Mäenkülä*).

Mättüzi (vn *Горки*, Soikkola khk; isurid). Vdj Ku *Mättäisii* (VKK: 303) ~ Lu *Mättää čülä* ~ Lu *Mättüzii čülä*, vrd *Mättäkisi* (Köp: 134), is *Mättüizi* (IMS: 327), *Mättähä* (Laanest 1966: 5), sm *Mättäsi* (VFP: 61). Köpeni kirja pandud nimekuju on ebatäpne. Vadja keelele pole omane ei järgsilbi *üi*- ega *az*-lõpuliste sõnade vokaalidevaheline *h*. Vdj *Mättäisii* kujutab endast lähtekeele toponüümivormide kontaminatsiooni. Samuti on vokaalidevaheline *s* muutunud *z*-ks.

Nurmisto (vn *Урмизно*, Kabrio khk; isurid ja savakod). Vdj Kõ *Nurmisto*, vrd *Nurmisto* (Köp: 134), sm *Nurmisto* (VFP: 264). Vadja keeles esineb ka venemõjuline *Urmissoo*, vrd vn *Урмизно*. Tüve poolest vrd ka ee *Nurmsi* jt (EKNR: 425).

Oussimäci (vn *Евсеева Гора*, hävinud, Soikkola khk; isurid). Vdj Lu *Oussimäci*, vrd *Obsomäki* (Köp: 134), sm *Oussimäki* (IPS).

Raikkala (vn *Райково*, Kabrio khk, kas hävinud või ümber nimetatud; isurid). Vdj (Lu) *Raikkala* (Ar₇: 5) ~ (Lu) *Raikkola čülä* (Ar₇: 6), vrd *Pien Raikowa* ja *Suur Raikowa* (mõlemad Köp: 135). Seda kohanime on mainitud vaid ühes vadja rahvalaulus. Vadja teise silbi *a* võib olla venemõjuline. *Raikkola*-toponüümi esineb mitmel pool Soomes. Vrd ka ee *Raigla* ja *Raiküla* (EKNR: 537).

Repola (vn *Репино*, Soikkola khk; isurid). Vdj Lu *Repola* ~ Ku *Repola* (VKK: 425), vrd *Repola* (Köp: 135), vrd is *Repoila* ~ *Repoola* (IMS: 473), sm *Repola* (IPS). Vadja nimekujud ühtivad soome omaga. Vrd ka ee *Rebala* (EKNR: 548).

Ropsu (vn *Ропша*, Narvusi khk; isurid ja savakod). Vdj Li Lu *Ropsu* ~ (J) (Ku) (Lu) *Ropsu* (Hns-Ksk₂: 22; VKK: 437; Ar₄: 140) ~ J *Ropsu čülä* (Hns-Ksk₂: 22), vrd *Ropsu* (Köp: 135), is sm *Ropsu* (RKN), sm *Ropsu* (VFP: 202).

Röllölä (vn *Александровка*, Soikkola khk; isurid). Vdj Lu *Röllölä* ~ Ku *Röllölä* (VKK: 445), vrd *Rolli* (Köp: 135), is *Röllölä* ~ *Röllölän küla* (IMS: 498), is *Röllölä* (RKN), sm *Röllölä* (IPS; RKN), sm *Rolla* (RKN).

Saarčülä (vn *Саракуль*, tänapäeval *Саркюля*, Narvusi khk; savakod ja venelased). Vdj J *Saarčülä* (Tsv₂: 288) ~ Lu *Saarčülä* ~ Lu *Saaričülä*, vrd *Saarenkylä* (Köp: 135), sm *Saarkylä* (IPS). Vrd ka ee *Saareküla* (EKNR: 581).

Saarõvõ (vn *Югантово*, Soikkola khk; isurid). Vdj *Saari* (Ariste 1967: 80) ~ Lu *Saarovo* ~ J *Saarõvõ* ~ (J) *Saarõvõ* ~ J *Saarõvõ čülä* ~ *Saarõvõõ čülä* (Ariste 1967: 80), vrd *Sarowe* (Köp: 41), is *Saarove* (IMS: 512; RKN),

sm *Saarove* (VFP: 84). Nimelõpud *-ovõ* ~ *-õvõ* on vastavuses vadja uusu-sega, sest genuinne *-vE* esineb nii vadja kui ka teistes läänemeresoome keeltes (Ariste 1967: 80). See leidub ka komonüümides *Veerteve* ja *Õtsõvõ*. Kuju *-ovo* näikse olevat mõjustatud vene samalõpulistest toponüümidest.

Savimäci (vn *Глинки*, Soikkola khk; isurid). Vdj Lu *Savimäci* ~ Ku (Li) *Savimäki* (VKK: 457; Lns: 301), vrd *Sawimäki* (Köp: 135), is *Savimäi* (IMS: 509), sm *Savimäki* (VFP: 59). Komonüüm ühtib ühe Vaipoolle küla nimega. Vrd ka ee *Savimäe* (EKNR: 599–600).

Soikkola (poolsaar ja endine küla; vn *Сойкино*, Soikkola khk, isurid). Vdj J *Soikkol* ~ J Lu M P Ra *Soikkola* ~ (I) (J) (K) (Ku) (Lu) (Li) (M) (Ra) *Soikkola* (Ar₃: 54, 93; Ar₅: 68, 84, 87, 92; Ar₆: 54, 100; Hns-Ksk₂: 33; Lns: 301) ~ J *Soikkolõ* ~ J *Soikkul(a)* (Tsv₂: 302) ~ (J) Lu *Soikkula* ~ (Ku) (M) *Soikkula* (Lns: 257; VKK: 474), vrd *Soikkala* (Köp: 136), is *Soikkola* ~ *Soikkula* (IMS: 536), sm *Soikkola* ~ *Kirkonmäki* (RKN). Sarnaselt Kurkola nimega leidub nii *o-* kui ka *u-*lisi teisendeid. Mõne nimeteisendi järgsilbi vokaalide assimilatsioon ja apokoop on omased Vaipoollele.

Sõmõru (vn *Большое Стремление*, Soikkola khk; isurid). Vdj Ku *Soomee Someroi* (VKK: 476), Ku *Vennää Someroi* (VKK: 476) ~ (Lu) V *Sõmõru* (Ar₄: 142; Mäg: 50), vrd *Somero* (Köp: 136), is *Someroi* (IMS: 538), sm *Pieni Somero* ja *Suuri Somero* (mõlemad IPS). Vrd ka ee *Sõmera*, *Sõmeri* ja *Sõmeru* (EKNR: 633–634).

Sookülä (vn *Дубровка*, Narvusi khk; savakod). Vdj Ku *Sookülä* (VKK: 477), vrd *Suokylä* (Köp: 136; IPS). Vrd ka ee *Sooküla* (EKNR: 617–618).

Suija (vn *Горка* ~ *Суды Горы*, hävinud, Kabrio khk; isurid ja äürämõised). Vdj M *Suijačülä* ~ Lu *Suijja*, vrd *Suija* (Köp: 136), is *Suija* ~ *Suijjan külä* (IMS: 548), sm *Suija* (VFP: 226).

Sutõla (vn *Волково*, Narvusi khk; isurid ja savakod). Vdj (Ku) *Sutela* (Ar₅: 85; Ket-Pst: 161; VKK: 487) ~ Li Lu P *Sutõla* ~ M *Sutõloiščülä*, vrd *Sutela* (Köp: 136), is *Sudela* (Laanest 1966: 5), is sm *Sutela* (VFP: 279). Vadja tagavokaalsetes sõnades on säilinud algne *õ*. Vrd ka ee *Sudaste* ja *Sudiste* (EKNR: 623).

Säädinä (vn *Слободка*, Soikkola khk; savakod ja venelased). Vdj (Li) *Säädine* (Lns: 301) ~ M *Säädinõiščülä* ~ Lu *Säädinä* ~ (Lu) *Säädinä* (Ar₅: 170), vrd *Sädinä* (Köp: 135), is *Säätinä* : *Säädinäl* (adessiiv; IMS: 563), is *Säädinä* (Laanest 1966: 5), sm *Säätinä* (VFP: 216). Isuri keele Alam-Lauga murdes hääldeb vokaalidevaheline üksikkluusi tugevalt (nt *koti*

'maja'), ent Soikkola murdes kas heliliselt või poolheliliselt, nt *kodi* ~ *koDi* (*ibid.*, lk 20). Seega ongi vadja keeles Soikkola poolsaarel asuva küla nimi hääldatud isuripäraselt.

Sääkülä (vn *Сягля*, tänapäeval *Сягло*, Moloskovitsa khk; savakod ja venelased). Vdj J *Sääkülä* (Mäg: 224), vrd *Säglä* ~ *Sääkylä* (Köp:135), sm *Sääkylä* (VFP: 215).

Süveekaivo (vn *Глыбокое* ~ *Глубокая* hävinud, Narvusi khk; savakod ja venelased). Vdj (Ja) *Süveekaivo* (Lns: 250) ~ Ku *Süviikaivoo* (VKK: 492), vrd *Sywiikaivo* (Köp: 136). VKK andmeil leiduvat autori kasutatud kaardil *Syvinkaivo* (nõnda ka KNAB). Täpsem on Kukkuzi vorm; mõlemal juhul on *n*-line genitiiv asendatud vadjapärasega. Väga tõenäoliselt sisaldab *sivvää kaivoo tee*, mis on tõlgitud 'tee sügava kaevu juurde/juures' (Ariste 1967: 82) komonüümikuju *Sivvakaivo*.

Takaväl'l'ä (vn *Новая деревня*, hävinud, Narvusi khk; isurid ja savakod). Vdj Ku *Takaveljä* (VKK: 513) ~ Ku *Takaveljää külä* (VKK: 513) ~ J *Takavel'l'e* ~ Ra *Takavelli* ~ Lu *Takavel'l'ä* ~ (J) *Takavel'l'ä* (Tsv₁: 62) ~ M *Takavällii* ~ J *Takaväl'l'än külä* (Hns-Ksk₃: 77) ~ J *Takaväl'l'a* ~ J *Takaväl'l'ä* (Ar₁: 62; Hns-Ksk₂: 18), vrd *Takaväljää* (Köp: 136), sm *Takavälja* (IPS). Vadja kohanimi on enamasti moondu, sest *väl'lä* 'põld, väli' sõna oli tavakäibest ammu kadunud, leidudes vaid ühes Kattila rahvalaulus; Lensu oli selle viimati talletanud 1920. aastatel Kukkuzi segamurdest (VKS: 1565). Näikse, et vähemalt osaliselt on kohanime tagaosa hakatud võrdlema teiste sarnaste apellatiividega, nagu *vel'l'e* ~ *velli* : *vel'je* ~ *veljä* 'vend' või vähem tõenäoliselt *velli* 'kört, vedel puder' (VKS: 1507). *Takaväl'l'än külä* sisaldab isuri või soome genitiivitunnust.

Tammikõntu (vn *Дубки*, Soikkola khk; isurid ja äürämõised). Vdj M *Tammikontu* ~ Lu *Tammikõntu*, vrd *Tammenkondu* (Köp: 136), is *Tammikontu* (IMS: 571), sm *Tammikontu* (VFP: 52). *õ*-line nimekuju on reeglipärase, kuigi apellatiiv **kõntu* on tänaseks hääbunud, vrd vadja külanime *Kõntu*.

Tarinaiisi (vn *Андреевичина*, Soikkola khk; isurid ja äürämõised). Vdj Li (M) *Tarinaiisi* ~ Ku *Tarinaiisii* (VKK: 519) ~ M *Tarinaiisii čülä* ~ Lu *Tarinaizi*, vrd *Tarinaiisi* (Köp: 136; Laanest 1966: 5), sm *Tarinaiisi* (IPS). *Tarinaizi* on vadja keelele iseloomulik nimekuju, vrd *Kukkuzi*. Vrd eesosa poolest ka ee *Tarikatsi* (EKNR: 655).

Tikaapesä (vn *Текопесь* ~ *Тикопись*, tänapäeval *Тикопись*, Novasolkka khk; savakod ja venelased). Vdj J *Tikaa-pesä* ~ M *Tikaa pezää*

čülä ~ (Lu) *Tikapesa* (Ar₆: 54) ~ Ku *T's'iikaapesä* (VKK: 538), vrd *Tikanpesä* (Köp: 136), ee *Aasiku* ~ *Tikapesa*, *Tikanpesä* (IPS). 19. sajandi keskel elas külas 19 savakot ja 65 venelast, kuid 20. sajandi esimesel veerandil oli see suur asundus eesti väljarändajatest, 150 peret (Nigol 1918: 19). Kukkuzi murdes on *t* eesvokaalide ees afrikaadistunud, kuid pikk *i* on kas juhulik nähtus või tekkinud vene keele mõjul, vrd *t's'ikka* 'rähn' (VKS: 1287). Vrd ka ee *Tika* (EKNR: 663).

Tõrma (vn *Торма*, Novasolkka khk; savakod ja venelased). Vdj *Tõrma* (Ariste 1967: 79), vrd *Torma* (Köp: 136). Vrd ka ee *Torma* ja *Tõrma* (EKNR: 673, 689).

Uuščülä (vn *Купля*, hävinud, Soikkola khk; äürämõised ja isurid). Vdj M *Uuščülä* ~ J *Uuščülä* (Hns-Ksk₂: 18) ~ Ku *Uuskülä* (VKK: 567), vrd *Uuskylä* (Köp: 136), is *Uuskülä* (IMS: 627). Vrd ka ee *Uusküla* (EKNR: 710–711).

Vanačülä (vn *Илькино*, tänapäeval *Ванакюля*; Narvusi khk; isurid ja savakod). Vdj (J) *Vana čülä* (Hns-Ksk₂: 21), vrd sm *Vanhakylä* (VFP: 269). Pole selge, kas vadja toponüüm seondub eesti või vene nimekujuga. Vrd ka ee *Vanaküla* (EKNR: 728–729).

Veerteve (vn *Вердево* ~ *Вердуво* ~ *Вердово*, tänapäeval *Вердия*, Kattila khk; savakod ja vadjalased). Vdj (M) *Veerteva* ~ (M) *Veerteve* (VKS: 434) ~ M *Veerdevečülä* ~ M *Veerdövää čülä* (Ar₅: 77) ~ M *Veerteveiščülä* (Ar₅: 26) ~ Ku *Veertövä* (VKK: 590) ~ Kõ *Verd'eva* (Ariste 1967: 78) ~ (M) *Verdevee* (Ar₅: 78) ~ M *Verdivee* ~ (M) *Vertee* (Ar₅: 59) ~ Kõ *Virdeve* ~ *Virtee* (Ariste 1967: 78) ~ M *Virtevee čülä* (Ar₅: 33) ~ M *Virteveiščülä* ~ (M) *Virtevoizöd* (Ar₅: 33) ~ (M) *Virtövö*, vrd *Wierdäwä* (Köp: 136), *Viertöve* (Laanest 1966: 7), vdj *Vuurtee* (RKN), sm *Viertävä* ~ *Viertöve* ~ *Värtösi* (RKN), sm *Värtösi* (VFP: 272), sm *Viertävä* ~ *Värtösi* (IPS). Tegu on vadja kõige variandirohkema toponüümiga. Järjekindlalt on välditud diftongi *ie*, mis on asendatud lühikese või pika üksikvokaaliga. Esisilbi vokaalide puhul ilmnevad järgmised vastavused: vadja esisilbi *e* ~ *ee* ~ *i* ~ *ii* ja soome esisilbi *ie* ~ *ä* ning tagasilbi *ä* ~ *ö*. Ainult vdj *ee* ja sm *ie* vastavus on regulaarne. Vadja nime teise silbi *e* on tõenäolisemalt lähtunud *ö*-st, sest vadja keele järgsilbile pole see omane, kuigi ta selles komonüümis paaril korral esineb. Toponüümvormides *Vertee* ja *Virtee* on tagasilbi *v* vokaalide vahelt välja langenud. Raske on eristada ka sekundaarseid vene variante, võimalik, et ka *Veerteva*, samuti vene osalist mõju. Sama saab öelda helilise *d* kohta. Ka soome keeles ilmneb mitu teisendit. Peale selle

eksisteerib veel otse vene keelest laenatud Kõ *Verd'eva*, millest leeb juttu kirjutise teises osas.

Venakontsa (vn *Водский Конец*, tänapäeval *Пахомовка*, Soikkola khk; isurid ja äürämõised). Vdj Lu *Venakontsa* ~ Lu *Venakonttsa*, vrd *Wenakontza* (Köp: 136), is *Venankonttsa* (IMS: 652), is sm *Venakontsa* (RKN), sm *Venakontsa* (VFP: 176), vn *Воцкий Конец* ~ *Веноконец* (SPG: 208, nr 5060). *Venakontsa* on tegelikult läänemeresoome täiend- ja vene põhiosaga komonüüm (Ariste 2010: 495).

Viistina (vn *Вистино*, Soikkola khk; isurid ja äürämõised). Vdj Lu *Viistina* ~ Li *Viistinä* ~ M *Viistinäiščülä* ~ (J) *Vistina* (Hns-Ksk₁: 105) ~ Ku *Viist's'ina* (VKK: 603), vrd *Wistina* (Köp: 136), is *Viistina* ~ *Viistinä* (IMS: 674; IMT: 147), sm *Viistinä* (VFP: 276). Nimekujus *Viist's'ina* avaldub Kukkuzi murde omapärane joon *t's'* (< **t*), nagu ka toponüümis *T's'iikaapesä*. Vrd tüve pooldest ka ee *Vistla* (EKNR: 768).

Voloitsa (*Валяницы* ~ *Водяницы* ~ *Волоницы*, tänapäeval *Валяницы*, Soikkola khk; isurid ja äürämõised). Vdj Li *Voloitsa* ~ M *Voloitsančülä* ~ Lu *Voloitsa*, vrd *Wolotza* (Köp: 136), is *Voloitsa* ~ *Voloitsan küllää* (sisseütlevas; IMS: 678), is sm *Voloitsa* (VFP: 269). Vn *Водяницы* ja *Волоницы* on tõenäoliselt ebatäpsed nimekujud.

Väiçülä (*Венкюль*, tänapäeval *Венекюля*, Narvusi khk; isurid ja venelased). Vdj J *Vaikülä* (Hns-Ksk₂: 21) ~ (J) *Veenkura* (Hns-Ksk₃: 82) ~ J Lu *Väiçülä* ~ J *Väiçülä* (Hns-Ksk₂: 23), vrd *Waikylä* (vn *Наровская*) + *Wena* (*Венкюль*; Köp: 136), is *Väikylä* ~ *Väinkylä*, sm *Väikylä* (IPS). Köppen on märkinud Väikülä läänemeresoome asukatest savakoid, kuid tegelikult elasid seal isurid (IPS). Mõlemad nimekujud, nii *Vaikülä* kui ka *Veenkura* on väga kahtlased. Esimesel juhul pole välistatud, et tegemist on ä täppide kogemata ärajäämisega. Vaevalt peegeldub siinpuhul kunagine vahevorm *vai-* (> *väi-*) (Ariste 2010: 494). Teine nimevariant meenutab tavakuju küll üsna kaudselt.

Väärnoja (vn *Криворучье*, hävinud?, Soikkola khk; äürämõised). Vdj (Ra) *Väärnoja* (Ar₄: 18; Ar₆: 102), vrd *Wääräoja* (Köp: 136), is *Väärnoja* (IMS: 687), sm *Väärinoja* (*ibid.*).

Öttsõvõ (vn *Сменково*, Soikkola khk; isurid ja äürämõised). Vdj Lu (M) *Öttsõvõ* ~ *Öttsõvõõ çülä* (Ariste 1967: 80), vrd *Otzowa* (Köp: 135), is *Ottsove* ~ *Ottsave* (IMS: 368). *Öttsõvõ*, Koskisenkülä, Somero, Tammi-kontu ja Torma nimes on esisilbi *o* muutunud vadjapäraseks *õ*-ks. Vrd tüve pooldest ka ee *Otste* (EKNR: 445).

2.2. Ebaselge lähtekujuga läänemeresoome päritolu kohanimed

Siia rühma on paigutatud 23 paiga vадja võimalikku laenkohanime, mille puhul pole teada, kuidas neid hääldasid teised Ingerimaa läänemeresoome rahvad, sest tegu on enamasti ammu venestunud küladega ja lähemaid teateid varasema elanikkonna kohta pole. Võimalik, et nii mõnelgi juhul võib olla tegu genuiinse vадja toponüümiga. Erandina pole *Santa* külanimi.

Harakkala (vn *Сорокино*; teave asukoha kohta ebakindel). Vdj Kõ *Harakkala* ~ (Kõ) *Harakkala* (Lns: 221). Lähtenime *h*-lise kuju põhjal on tõenäoline, et see pärineb kas isuritelt või soomlastelt. Lähim Sorokino küla asub Dolgoje järve ääres, mitte kaugel Samro järvest, toonases Pihkva maakonnas, jäädes Leningradi ja Pihkva oblasti piiri lähedale (SPG: 47, nr 979). Selle komonüümi vадjalastele jõudmine võib olla seotud sombrakutega (vt *Somra*).

Hinnala (vn *Хиннолово*, tänapäeval *Преображенка*, Narvusi khk). Vdj Ku *Hinnala* (VKK: 70), vrd *Innola* (VFP: 301). VKK andmeil on kaardil *Hinnola* ja vene keeles *Хиннолово*, kuid mujalt selliseid nimekujusid ei leidnud. *h*-alguline nimekuju viitab isuri või soome lähte. Muutus *o* > *a* võib olla tekkinud vene häälduse mõjul. Vrd ka ee *Hinniala* (EKNR: 96).

Jürikülä (vn *Юркино*, hävinud, Novassolkka khk?; Lauga ääres Suur-Lutski ja Padoga vahel). Vdj Ku *Jürikülä* (VKK: 107); vt ka SPG: 212 (nr 5180). Vrd ka ee *Jüri* ja *Jüriküla* (EKNR: 141–142).

Kaipala (vn *Кайболо*, tänapäeval *Кайболово*, Kattila khk; venelased). Vdj J (Kõ) (Lns: 213), Lu Li *Kaipala* ~ J *Kaipalaa* *čülä*, vrd *Kaibala* (Köp: 101), sm *Kaipala* (VFP: 86). Vrd tüve poolest ka ee *Kaeva* ja *Kaevatsi* (EKNR: 153–154).

Karstala (vn *Каростель*, tänapäeval *Карстолово*, Narvusi khk; [venelased]). Vdj Lu M *Karstala* ~ *Karstalaa* *čülä*, vrd sm *Karstala* (VFP: 92). Vrd tüve poolest ka ee *Karste* (EKNR: 177).

Killi (vn *Куллия*, tänapäeval *Кулли*, Novassolkka khk; savakod ja venelased). Vdj Ku *Killi* (VKK: 156), vrd sm *Killi* (VFP: 96).

Krikki (vn *Крикково*, hävinud, Kattila khk). Vdj Lu *Grikki* ~ Lu *Krikii* *čülä* ~ (Lu) *Krikki* ~ (Ku) (Ra) *Krikki* (Ar₆: 98; VKK: 188). Külanime lähteks on isikunimi, kreeka päritolu vene isikunime *Гризоруй* tuletisi, vrd vdj *Griko*, vn *Грика*; vrd siinpuhul ka ee *Miki* ~ *Miko* (Saar 2016: 179; Petrovski 2000: 105). Vene toponüümi sõnaalguline *k* osutab, et lähteks oli ilmselt läänemeresoome nimekuju.

Kruudi (vn *Пороховые*; küla Peterburist kirdes). (Kõ) *Kruudi* (Lns: 220). Toponüüm on tõlkelaen vene keelest, ent ainsuslik, vrd vdj *kruuti* 'püssirohi', kuid is *ruuDi* (IMS: 493; VKS: 490).

Kukkõčülä (vn *Кукково* ~ *Купково*, ka *Ивановка*, hävinud, Kattila khk; venelased). Vdj M *Kukkõčülä* ~ (M) *Kukkõvõ*, vrd *Kupkova* (Köp: 101; vt ka SPG: 208, nr 5068). Pole selge, kumb nimevariant on primaarne. Vene nimekujud *Kukkovo* ja *Kupkovo* lubavad vadja toponüümi kaheti tõlgendada. Kui küla kuulus esialgu läänemeresoomlastele, siis komonüüm seostub vadja sõnaga *kukkõ* 'kukk', kui venelastele, siis võib *Kukkõ-* olla mugandus (*pk > kk*). Vrd ka ee *Kuke* (EKNR: 249).

Laukaa (väike asula Lauga jõe suudmealal). Vdj Ku *Laukaa* (VKK: 231). Vrd ka ee *Lauga* ja *Lauka* (EKNR: 305).

Lällä (küla Lauga jõe suudmes, hävinud). Vdj (J) *Lällä* (Ar₁: 31; Ar₃: 25). Vrd ka vn *Лялицы* (sisemaal).

Lärslä (asukoht teadmata; vist kuskil Kabrio kandis). Vdj Lu *Lärsla* [!] (Ar₃: 21).

Malli (vn *Маля*, tänapäeval *Коммунар*, Novasolkka khk). Vdj Ku *Maali* (VKK: 266) ~ Lu *Maali*, vrd *Malli* (Köp: 101), sm *Mali* (VFP: 104) ~ *Malli* (IPS). Vadja nimekuju on igal juhul soomekeelsest erinev pika vokaali poolest. Vrd ka ee *Malla* ja *Mallavere* (1693 *Malliafer*; EKNR: 360–361).

Puttsikülä (Narvusi khk; suhteliselt hiline küla Lauga läänerrannikul Kulla ja Narvusi vahel). Vdj Ku *Puttsikülä* ~ Ku *Puttskülä* (mõlemad VKK: 400). Ilmselt sõimunimi.

Räätteli (vn *Ряггель*, Kattila khk). Vdj Ja *Rättilä* (Lns: 255) ~ M *Räätteli* ~ I *Räättelä* ~ (M) *Räättelä* (Ar₅: 78) ~ P *Räättälä* (Lns: 255) ~ Ja *Räättälä mõiza* (Lns: 255), vrd sm *Räättölä* (VFP: 201; KNAB). Paul Ariste (2005: 86) on 1966. aasta vadja päevikus kasutanud nimekuju *Räätteli*. Lähtekuju jääb ebaselgeks, sest tegu on algselt vadja külaga, mille kuju ei tarvitse soome toponüüm täpselt kajastada. Ariste (1967: 83) arvates on etimoloogiliseks lähteks *räätteli* 'foogt, haldusametnik'.¹ Seega on võimalik, et *Räätteli* või *Räättelä* ongi õige vadja nimekuju. Vrd ka ee *Retla* ja *Rätla* (EKNR: 553–554, 576).

Somra (vn *Самро*; järv ja asula Pihkvamaal). Ku *Somra* (VKK: 477). Vene toponüümiga võrreldes võib täheldada metateesi. Pole võimatu, et vene nimes kajastub Ku *somero*, mujal vadjas *sõmõra* ~ *sõmõrõ* ja is

¹ Paraku ei leidnud siinkirjutaja seda sõna ei vadja ega teistest sõnaraamatutest.

somer ~ *somera* 'kruus, jäme liiv' (IMS: 538; VKK: 475; VKS 1201), vt 2.1 (Sõmõru). Teisalt võis Samro kant seostuda sombrakutega ehk rändkaupmeestega, kes ostsid kokku peamiselt põrsaid, et müüa nad maha Ingerimaal. Kõnealust tegelast kutsuti vadja keeles sõnaga *somrõk* ja isuri keeles *sombrakka* 'Audova kandi venelane', kusjuures see paikkond kandis nime *Sombra* ~ *Somra* 'piirkond, kus elasid soome keele sarnast ja vene keelt kõnelevad sombrakud Lauga ääres Veimarnist lõuna poole (Audova rajoonis?)' (Ariste 2010 [1940]: 283; IMS: 539). Vt ka Harakkala.

Santa (Narvusi khk; koht Lauga alamjooksul, kus sorteeritakse parvepalke). Vdj Ku *Santa* (Ket-Pst: 166; VKK: 453). Apellatiiv *santa* tähendab soome keeles liiva, kuid seda sõna ei tuntavat Ingeris (SSA III: 155).

Tammikko (vn *Дубровка*, Narvusi khk). Vdj M *Tammikoo čülä*. Vt ka SPG: 213 (nr 5205). Vrd ka ee *Tammiku* (EKNR: 651).

Tuutari (vn *Дудергоф*, Tuutari khk). Vdj (Jõ) *Tuutari* (Ar₂: 34), vrd sm *Tuutari* (IPS). Toponüüm esineb vaid vadja rahvalaulu „Sõjasõnumid“ teisendis, milles leidub värsirida *tuli lintu Tuutarissa* 'tuli lind Tuutarist'.

Valja (vn *Валья*, Kattila khk). Vdj Ku *Valja* (VKK: 578), vrd sm *Valja* (VFP: 269). Vrd ka ee *Valjala* (EKNR: 724).

Varpola (vn *Арболово*, Kattila khk). Vdj M *Varpola*, vrd sm *Varpola* (VFP: 24). Teisalt on võimalik, et vokaalialguline vene komonüüm kajastab varasemat kuju, vrd üheltpoolt vdj *arpa* 'liisk' ja *arpuli* 'ennustaja; külatark; nõid', teisalt aga *varpo* ~ *värpo* 'varblane' (VKS: 142, 1491, 1566). Vrd ka ee *Arbavere* (eesosa poolest), *Varbla* ja *Varbola* (EKNR: 48, 735–736).

Vasakkara (vn *Вассакара*, Kattila khk). Vdj (R) *Vasakara* ~ I P *Vasakkara* ~ Ku *Vaskara* (VKK: 586) ~ Ja *Vassakkara* (Lns: 258), vrd *Wosakara* (Köp: 101). Kõik variandid, v.a *Vaskara*, erinevad üksteisest vähe. Viimati mainitud sõnas on toimunud elisioon.

Välčüttü (vn *Велькота*, Kattila khk). Vdj M *Välčüttu* ~ P *Välčüttü*, vrd *Welkata* (Köp: 101), vdj *Vältsüttü*, sm *Velkota* (VFP: 271). Muide, vene toponüüm on laenatud vadja keelest enne viimases toimunud muutust *k > č või on seda vahendanud teised läänemeresoomlased. Vrd ka ee *Välgi* ja *Välgita* (EKNR: 789).

3. Kokkuvõtteks

Kirjutises käsitletakse 77 vadja toponüümi, mis võivad olla laenatud kas isuri või soome keelest. Paarkümmend kohanime olid ebaselge lähtekujuga. Ainult kolm toponüümivarianti on talletatud Kabrio murde alalt Itšpäiväst, kõik ülejäänud pärinevad lääne poolt. Nii mõnelgi juhul poeb hinge kahtlus, et tegemist võib olla säilinud algse vadja nimega. Ehk heidavad selgemat valgust tulevased etümoloogilised uurimused.

Enam-vähem võrreldaval arvul on mainitud Narvusi (25) ja Soikkola (21) kihelkonna külasid, poole vähem aga Kattila omi (11). Narvusi kihelkonnas olid need 19. sajandi keskpaiku asustatud isurite ja/või savakotega. Vene külad olid teadupoolest üksnes Karstala ja Tammikko. Ka Väikülä oli osaliselt venestunud. Hinnala rahvuslik koosseis on teadmata. Soikkola kihelkonda (poolsaart) asustasid peamiselt isurid, kuid rohkesti oli ka segakülasid äürämöistega. Ainult Säädinäs elati koos savakotega. Väärin-oja oli puht äürämöiste küla. Kattila kihelkonnast mainitud külad olid kas venestunud või asustatud savakotega. Viertöves elas toona 79 savako hulgas 11 vadjalast, kuid Korovaisis 56 savako ja Matautios 37 hulgas kummaski ainult kolm vadjalast.

Võrreldaval arvul, kuid suhteliselt vähe, olid vadjalastele tuntud Kabrio (6) ja Novasolkka kihelkonna asulad (4–5). Kabrio kihelkonna mainitud külade asukad olid põhiliselt isurid, ent paaril juhul elati koos äürämöistega (Harkkola, Suija) või savakotega (Nurmisto). Novasolkka külad olid enamasti venestunud, vaid Killis ja Tikapesäs (ee *Tikapesa*) elas Köppeni ajal lisaks veel savakoid, viimases hiljem arvukalt eesti peresid. Moloskovitsa Sääkülä olid asustatud savakote ja venelastega. Moloskovitsa küladest oli nimetatud Sääkülä. Tuutari nimi oli tuntud vaid ühest rahvalaulust.

Milliseid muutusi olid vadjalased teinud kohanimedele mugandamisel? Leidus peamiselt foneetilisi muutusi, sh vokalismis järgmisi: esisilbis $a > ä$ (*Vaikülä*), $-aal > -all$ (*Maali*), $ie > e \sim ee \sim i \sim ii$ (*Veerdeve \sim Verteve \sim Virdeve \sim Viirtee* jt), $o > õ$ (*Õtsõvõ, Sõmõru, Tõrma*) ja $ää > ä$ (*Rättilä*) ning järgsilbis Lu $a > õ$ (*Mannõkka, Soikkolõ*), $ee > e$ (*Kallivere*), $o > a$ (*Raikkala*), $o > õ$ (*Sutõla, Sõmõru, Tammikõntu*), $ove > ovõ \sim õvõ$ (*Õtsõvõ, Saarovõ \sim Saarõvõ*), $õ > e$ (*Verteve* jt), $üi > ü$ (*Mättüzi*), ellipsis (*Korvaizi, Metskülä*), lõpukadu (*Soikkol*) ja metatees (*Kirjoma, Matiautoi, Somra*). Eri lugu on kohanimeteisenditega *Takavelli* jt, milles $ä > e$ on tingitud

ilmselt *väljä* 'väli, põld' tähenduse tuhmumisest. Linnanimevariandis *Kingiseppi* pole tagaosa seostatud apellatiiviga *seppä* 'sepp', lähtudes formaalselt toponüümist või pidades seda mitmuslikuks vormiks.

Konsonantismis esinevad järgmised muutused: sõnaalguline ja vokaalidevaheline $h > 0$ (*Aavikko*, *Mättää*), $k > č$ (*-čülä*, *Savimäci*), $s > z$ (*Korvaizi*, *Mättüzi*, *Tarinaizi*) ja $t > d$ (*Veerdeve* jt).

Käsitletud toponüümides on morfoloogilisi muutusi vaid kaks: a) isuri ja soome genitiivi *-n* on asendunud vadjapärase vokaalipikendusega (*Jarvõõperä*, *Laukaasuu*, *Tikaapesä*) ja b) paaris komonüümis on ainsuse genitiivi asemel vist mitmuse omastav (*Järviiperää*, *Mettsikülä*). *Kruuti* on ainuke tõlketoponüüm.

Enamik ebaselge lähtekujuga toponüüme kuulus ammu venestunud Kattila kihelkonna küladele, milles esialgu olid elanud kas vadjalased, isurid või soomlased. Samuti jäi selgusetuks, kes elasid suhteliselt hiliste nimetustega Lällä ja Lärslä külas ning Santa asulas. *Somra* puhul pole teada, kas see oli Ingerimaa küla Somero või Samro.

Lühendid

ee – eesti; I – Ičpäivä; is – isuri; J – Jõgõperä; Ja – Jarvikoiščülä; K – Kattila; khk – kihelkond; Ku – Kukkuzi; Kõ – Kõrvõttula; L – Lempola; Li – Liivčülä; Lu – Luuditsa; M – Mati; P – Pummala; Po – Pontizõõ; Ra – Rajo; Sa – Savvokkala; sm – soome; V – Velikkä; vdj – vadjä; vn – vene.

Kirjandus ja veebiallikad

Ar₁ = Paul Ariste 1941. Vadjä keelenäiteid. – Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis), B, 1941 [köitel 1942], 49, (6. pag.), 1–92.

Ar₂ = Paul Ariste 1960. Vadjalaste laule. (= Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 3.) Tallinn: [Eesti NSV Teaduste Akadeemia].

Ar₃ = Paul Ariste 1969. Vadjä rahvakalender. (= Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 8.) Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia, Valgus.

Ar₄ = Paul Ariste 1974. Vadjalane kätkest kalmuni. (= Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 10.) Tallinn: [Eesti NSV Teaduste Akadeemia].

Ar₅ = Paul Ariste 1977. Vadjä muistendeid. (= Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 12.) Tallinn: Valgus.

Ar₆ = Paul Ariste 1982. Vadjä pajatusi. (= Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 18.) Tallinn: Valgus.

- Ar₇** = Paul Ariste 1986. Vadja rahvalaulud ja nende keel. (= Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 22.) Tallinn: Valgus.
- Ariste, Paul 1941.** Vene keele hääldamine. Tartu: Teaduslik Kirjandus.
- Ariste, Paul 1948.** Vadja keele grammatika. (= Nõukogude soome-ugri teadused 9.) Tartu: Teaduslik Kirjandus.
- Ariste, Paul 1967.** Über wotische Ortsnamen. – Советское финно-угроведение 2, 77–84.
- Ariste, Paul 2005.** Vadja päevikud 1942–1980. (= Litteraria. Eesti kirjandusloo allikmaterjale 22.) Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum.
- Ariste, Paul 2010.** Sõnalaenuõbu. (= Eesti mõttelugu 93.) Koost. Peeter Olesk. Tartu: Ilmamaa.
- EKNR** = Marja Kallasmaa, Evar Saar, Peeter Päll, Marje Joalaid, Arvis Kiristaja, Enn Ernits, Mariko Faster, Fred Puss, Tiina Laansalu, Marit Alas, Valdek Päll, Marianne Blomqvist, Marge Kuslap, Anželika Šteingolde, Karl Pajusalu, Urmas Sutrop 2016. Eesti kohanimeraadat. Toim. Peeter Päll, Marja Kallasmaa. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus (<https://www.eki.ee/dict/knr/>).
- Ernits, Enn 2020.** Vadja asustusnimed. – Emakeele Seltsi aastaraamat 65 (2019). Peatoim. Mati Ereht. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 23–62. <https://doi.org/10.3176/esa65.02>.
- Hns-Ksk₁** = Heinike Heinsoo, Margit Kuusk 2002. Jõgõperä vadjalaste keelekasutus 20. sajandi lõpus. – Fenno-Ugrica 24. Keelekontaktidest keelevahetuseeni. Toim. Piret Klesment. Tartu: Tartu Ülikool, 95–118.
- Hns-Ksk₂** = Heinike Heinsoo, Margit Kuusk 2004. *No ku tulõb unohtamizõd kõrt, nii taitaa õmaa tšeele vai jääb.* – Fenno-Ugrica 26. Uralistika müüdid ja faktid. Toim. Piret Klesment. Tartu: Tartu Ülikool, 17–35.
- Hns-Ksk₃** = Heinike Heinsoo, Margit Kuusk 2005. *No jo vanemat koolla kõik aikaa vällää, sis jo keeli muuttuu, ni keeli muuttuu. Vobštšem, vsjo было. Ne dai boh.* – Fenno-Ugrica 27. Foneetika, grammatika ja leksika. Toim. Piret Klesment. Tartu: Tartu Ülikool, 69–85.
- IMS** = R. E. Nirvi 1971. Inkeröismurteiden sanakirja. (= Lexica Societatis Fenno-Ugricae 18.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- IMT** = A[rvo] Laanest 1966. Isuri murdetekste. Tallinn: Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.
- IPS** = Inkeri. Paikkakunnat seurakunnitain. <https://www.inkeri.fi/virtuaali-inkeri/kylat-seurakunnitain/>.
- Kallio, Petri 2024.** Suomenlahden eteläpuolisia itämerensuomalaisia sekamurteita. – Itämeren kieliapajilta Volgan verkoille. Pühendusteos Riho Grünthalile 22. mail 2024. Toim. S. Björklöf, S. Jantunen, J. Junttila, S. Kuokkala, S. Laitinen, A. Pasanen. (= Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 278.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 305–320. <https://doi.org/10.33341/sus.965.1335>.

- Ket-Pst** = Lauri Kettunen, Lauri Posti 1932. Näytteitä vatjan kielestä. (= Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia 63.) Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura.
- Kettunen, Lauri 1915.** Vatjan kielen äännehistoria. Eripainos aikakauskirjasta „Suomi“. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KNAB** = Eesti Keele Instituudi kohanimeandmebaas. <https://arhiiv.eki.ee/knab/ex/knab.htm>.
- Köp** = Peter von Köppen 1867. Erklärender Text zu der ethnographischen Karte des St. Petersburger Gouvernements. St.-Petersburg.
- Laanest 1966** = Арво Лаанест 1966. Ижорские диалекты. Лингвогеографическое исследование. Таллин: Институт языка и литературы.
- Lns** = Я. Я. Ленсу 1930. Материалы по говорам води. – Западно-финский сборник. (= Труды Комиссии по изучению племенного состава населения и сопредельных стран 16.) Ленинград, 201–305.
- Markus, Rožanski 2011** = Е. Б. Маркус, Ф. И. Рожанский. Современный водский язык 2011. Тексты и грамматический очерк 2. Грамматический очерк и библиография. Санкт-Петербург: Нестор-История.
- MKN** = Peeter Päll 1999. Maailma kohanimed. [Tallinn:] Eesti Keele Sihtasutus.
- Mäg** = Julius Mägiste 1959. Woten erzählen. Wotische Sprachproben (= Suomalais-Ugri-laisen Seuran Toimituksia 118.) Helsinki: Suomalais-Ugri-lainen Seura.
- Nigol, August 1918.** Eesti asundused ja asupaigad Wenemaal. (= Eesti Kirjanduse Seltsi Kodumaa Tundmaõppimise Toimekonna toimetused 1.) Tartu: Eesti Kirjastuse-Ühisus.
- RKN** = Eesti ja soome nimed. Rahvaste kohanimesid 3. <https://teatmik.eki.ee/teatmik/rahvaste-kohanimesid-iii/>.
- Saar, Eva 2016.** Vene õigeusu eesnimed vадja, isuri ja seto keeles. – Emakeele Seltsi aastaraamat 61 (2015). Peatoim. Mati Ereht. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 167–186. <https://doi.org/10.3176/esa61.08>.
- SPG** = Санктпетербургская губерния. Список населенных мест по сведениям 1862 года. Обработан редактором И. Вильсоном. Санктпетербург: Центральный статистический комитет Министерства внутренних дел, 1864.
- SRL** = Н. А. Петровский 2000. Словарь русских личных имен. Изд. 6-е, стереотипное. Москва: Русские словари; Астрель.
- SSA III** = Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. Päätoim. Erkki Ulla-Maija Kulonen. (= Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 556. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 2000.
- Tsv₁** = Dmitri Tsvetkov 1931. *Vähäize juttua vad'd'ölaisiss.* – Eesti Keel 1, 57–66.

- Tsv₂** = Dmitri Tsvetkov 2008. Vadja keele grammatika. Koost. ja toim. Jüri Viikberg. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- VFP** = Venäjän Federaation paikannimiä. Oikeinkirjoitus- ja painotusopas. (= Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 138. Kielenkäytön oppaita 6.) Toim. Pirjo Mikkonen, Martti Kahla, Ida Kempinen, Anna Charnaya. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 2006. https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk11/venajan_federaation_paikannimia.pdf.
- VKK** = Lauri Posti 1980. Vatjan kielen Kukkosin murteen sanakirja. Painokuntoon toimittanut Seppo Suhonen Lauri Postin avustamana. (= Lexica Societatis Fenno-Ugricae 19.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- VKS** = Vadja keele sõnaraamat. Vad' d' a tšeelee sõna-tširja. Словарь водского языка. 2., täiendatud ja parandatud tr. 2. tr toim. Silja Grünberg. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2013.

Käsikirjalised allikad

EKI VK = Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteek. Eesti Keele Instituudi vadja kogu. <https://arhiiv.eki.ee/kohanimed/index.php?khk=vdj&om=eki1>

Enn Ernits
Eesti Maaülikool
enn.ernits@emu.ee

Settlement names of Ingria through the mouth of the Votians 1: Loan toponyms of Finnic origin

ENN ERNITS

The article discusses the settlement names of Ingria that have come into the Votic language from the Izhorian and Finnish languages, either unchanged or adapted into Votic forms. Some two dozen place names came mainly from the villages which had become Russified by the mid-19th century. The first part of the paper deals with Finnic place names of Finnic origin, while the second part contains Russian-influenced Finnic and Russian toponyms. The author's goals are first, to contribute to the creation of a comprehensive view of the Votic place name heritage; second, to give an overview of the Votic people's knowledge about the nearby and distant surroundings; and third, to highlight the phonetic and morphological peculiarities that have arisen during adaptation.

Mainly phonetic changes of vocalism are $a > ä$ (*Vaikülä*), $-aal > -all$ (*Maali*), $ie > e \sim ee \sim i \sim ii$ (*Veerdeve \sim Verteve \sim Virdeve \sim Vürtee*, etc.), $o > õ$ (*Õtsõvõ*, *Sõmõru*) and $ää > ä$ (*Rättilä* in the first syllable), $a > õ$ (*Mannõkka*, *Soikkolõ*), $ee > e$ (*Kallivere*), $o > a$ (*Raikkala*), $o > õ$ (*Sutõla*, *Sõmõru*, *Tammikõntu*), $ove > ovõ \sim õvõ$ (*Õtsõvõ*, *Saarovõ \sim Saarõvõ*), $õ > e$ (*Verteve*, etc.), $üi > ü$ (*Mättüzi*), ellipsis (*Korvaizi*, *Metskülä*), loss of ending (*Soikkol*) and metathesis (*Kirjoma*, *Matiautoi*) in the successive syllable. The place name *Takavelli*, etc. are different, where $ä > e$ is presumably caused by the forgotten meaning of *väljä* 'field'. In the city name variant *Kingiseppi*, the connection with the appellative *seppä* : *seppää* is not perceived or it is intended as a plural form.

The following changes occur in consonantism: word-initial and intervocalic $h > 0$ (*Aavikko*, *Mättää*), $k > č$ (*-čülä*, *Savimäči*), $s > z$ (*Korvaizi*, *Mättüzi*, *Tari-naizi*) and $t > d$ (*Veerdeve* et al.).

There are only two morphological changes in the toponyms discussed: first, the Izhorian and Finnish genitive *-n* has been replaced with a vowel lengthening (*Jarvõdperä*, *Laukaasuu*, *Tikaapesä*), and second, in a few common nouns, the singular genitive has seemingly been replaced with the plural genitive (*Järvii-perää*, *Mettsikülä*). *Kruuti* is the only translated toponym.

Keywords: toponyms, settlements, adaptation, Votic language, Izhorian (Ingrian) language, Finnish language (Ingrian dialects), Russian language, Ingria